

СЪСТОЯНИЕ НА ОРГАНИТЕ ЗА УПРАВЛЕНИЕ В ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СИСТЕМА НА ФРАНЦИЯ

Владислава Митева
Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

Резюме: Статията има за цел да представи образователната система във Франция, да очертае нейната структура, да обясни накратко ролята на трите нива на управление в планирането и провеждането на образователни политики, започвайки от централно ниво, преминавайки към местно ниво и да посочи начините на финансиране.

Ключови думи: образование, предучилищно образование, начално образование, средно образование, Департамент по образование, финансиране, учебен план, Франция

GOVERNING BODIES IN THE EDUCATION SYSTEM OF THE FRANCE STATES

Vladislava Miteva
University of Plovdiv

Abstract: The article aims to present the educational system of France, to outline its structure, to explain briefly the role of the three levels of governance in planning and implementing educational policies, beginning from the central level and subsequently addressing the local one, and to indicate the funding methods.

Key words: education, preschool education, elementary school education, secondary school education, Department of Education, financing, curriculum, France

Въвеждане

Развитието на образованието във Франция се явява главен приоритет. За нуждите му ежегодно се разходват около 21% от държавния бюджет. Освен това, системата на образование е най-големият работодател във Франция, повече от половината от всички държавни служители са заети в ресора.

Основните принципи на образователната система в страната са положени в края на 19 век. От 1789г. училищата стават органи на държавното управление. През различни периоди намесата на църквата се допуска и засилва, но в рамките на държавното училищно управление. Министерството на националното образование, висшето образование и научните изследвания управлява и контролира всички учебни заведения. Образованието е безплатно, няма религиозно съдържание и е задължително за всички деца от 6 до 16 годишна възраст.

Франция е разделена на 30 учебни академии. Начело на всяка академия стои „ректор“, явяващ се пълноправен представител на министъра на образованието и контролиращ от негово име дейността на всички училища в поверения му учебен регион.

Във Франция съществува частна и държавна система на образование. В частните училища се обучават около 20% от всички ученици. Държавата утвърждава учебните програми на частните и държавни училища, организира изпити и конкурси. Качеството на обучение в столицата и в провинцията е практически еднакво.

Основни източници за финансиране на учебните заведения са държавните и местни бюджети.

Франция има стара традиция на централизъм в държавното управление, но през последните 20 години се дава по-голяма автономия на местните власти. Наблюдават се опити за децентрализация на образователната система. Първата фаза е свързана с предоставянето на права на всички региони и департаменти да управляват училищните си системи, разчитайки на собствени фондове и на дотации от държавата. Но държавата си запазва изключителното право да създава учебните програми, щатните разписания и т.н.

Днешното правителство има намерение да стигне и по-далече в освобождаването на централните власти от задълженията да финансират регионите. Това лишава държавата от възможността да влияе върху равновесието между богатите и бедните райони. Профсъюзът на началното образование е изчислил, че размерът на дотацията за ученик в началното училище може да се различава понякога до десет пъти в зависимост от общината (от 10 до 100 евро). Подобна ситуация съществува и в САЩ, където учениците в по-богатите райони получават повече средства за обучение. Към това може да се прибави и фактът, че французите имат ясно убеждение, че местните власти се намират под прякото влияние на избирателя, който често не е склонен да оправдае разходи, недаващи бързи резултати, каквито са и разходите за образование.

Спирането на бюджетните средства от правителството, обаче ще ограничи и влиянието на държавата в развитието на частните образователни учреждения.

Европейският съюз играе все по-важна роля в определянето на националната образователна политика. Двете направления на влияние, децентрализацията и директивите на ЕС, взаимнодопълващи се, имат за цел да приспособят образователната система към нуждите на икономиката. (Особености развития современной системы образования во Франции: Проблемы и способы их решения в современной школе, 2013г.)

Управление на централно ниво

Във Франция разработването и изпълнението на образователната политика са отговорност на правителството, установени от законодателя, съгласно Конституцията. Ролята на държавата, чрез министрите, е от ключово значение за управлението на образователната система. Не само, в подкрепа на разработването на образователни политики, но и в подбора, обучението и заплащането на преподавателския състав, и финансиране на образователни дейности. Тя съгласува учебните програми, разработени и определени на национално ниво.

След реформата от 1980 г. местните власти придобиват някои компетенции, упражнявани досега от държавата; Те стават отговорни за управлението на образователната система и по-специално за управлението на техническия персонал, оперативните работници и училищното персонално обслужване.

Държавата администрира системата за образование и обучение чрез два департамента: Департамент на образованието и Департамент на висшето образование и научните изследвания.

Двата департамента имат съвместна компетентност върху част от централната образователна администрация:

- като посредник, чиято задача е да отнася жалби до администрацията за преразглеждане на решения, свързани с дейността на департамента и централните департаменти на отделните институции;
- старши държавен служител по отбрана и сигурност - координира защитата, реда, както и политиките по превенцията на кризи и извънредни ситуации;
- предлага мерки, насочени към развитието на информационното общество;
- Генералният секретариат.

Генералният секретариат включва: дирекция на човешките ресурси; дирекцията за финансови сделки; дирекцията по правни въпроси; дирекция за оценка, планиране и изпълнение; дирекция за европейско и международно сътрудничество; дирекция за комуникации; административен отдел; отдел за технологии и информационни системи.

Централната администрация включва три контролни структури:

- Главния инспекторат по образованието - докладва директно на Департамента по образованието;
- Инспекторат по общо образование и научни изследвания, обхваща образованието (от детската градина до университета) и научните изследвания, отчита се и на двата департамента;
- Главен инспекторат на библиотеките - консултативно звено на пряко подчинение на Департамента за висше образование и научни изследвания и на разположение на Департамента за култура и комуникации на библиотеки, които попадат под тяхна юрисдикция.

Управление на местните власти

На местно ниво, местните органи (региони, департаменти и общини) имат компетентност в административните и материални дейности на училищната система: по силата на закона от 13 август 2004 г. относно местните свободи и отговорности, местните органи се грижат за изграждането, реконструирането, разширяването, извършването на основен ремонт и оборудване на институции под тяхна отговорност: основните училища за общините, колежа за департаментите и лицейте за регионите.

Средните училища (колежи и лицей) имат известна свобода на действие при разработването на стратегии за изпълнение на националната образователна политика.

Има няколко консултативни органи на регионално, академично и департаментно ниво, които допринасят за местното управление на образователната система.

Районът е отговорен за: изграждането и дейността на средните училища: общи, технологични и професионални училища; субсидии за оборудване и оперативни разходи; набиране и управление на технически, оперативен и обслужващ персонал в лицейте; организиране на образователни, спортни и културни дейности в училищата; политика за обучение на младежи и възрастни хора.

Департаментът е отговорен за: изграждането и дейността на колежа (по-ниски средни училища), субсидии за оборудване и експлоатация на колежа; набиране на

технически, оперативен и обслужващ персонал в коледжите; организирани на образователни, спортни и културни дейности в училищните помещения; организирани на училищен транспорт.

Общините са отговорни за: мястото, сградата, оборудването, експлоатацията и поддръжката на детска градина и начално училище (начално образование); управлението и използването на училищните кредити; организирани на образователни, спортни и културни дейности в училищните помещения; могат да променят началото и края на учебните занятия, отговарят за изпитите; управлява непедagogическия персонал.

Общинският съвет може да създава във всяка община училищен фонд за насърчаване на училищното обучение, като помага на ученици според доходите на семействата им.

Управлението на всяко училище, на всички нива, се извършва от управленски персонал, работещ в сътрудничество с консултантски организации.

Финансиране

Във Франция финансирането на общественото образование се осъществява от държавата, местните власти, домакинствата и фирмите.

Някои училища са финансирани от отделите на земеделието или социални въпроси, и много от тях получават субсидии от Министерството на образованието.

Държавата, местни власти и други публични администрации покриват над 90% от образователното финансиране.

Местните власти допринасят за финансиране на образованието чрез бюджетите си. Съществуват два начина, по които те могат да се намесят в образователната политика, в зависимост от техните задължения, регламентирани от закона за децентрализация (оперативни разходи, разходи за материали, ремонт на училища, колежи и лицеи, възнаграждения за непедagogическия персонал и др.) и от доброволния им ангажимент, например финансиране издаването на учебници за учениците от лицейте.

Местната общност плаща за държавните детски градини и начални училища. Обществото е собственик на сградите и се грижи за тяхното изграждане, реконструкция, разширения, основен ремонт и материали. (чл. L212-4 от Закона за образование)

Традиционно училища се управляват от пряко от общината (директен общински контрол), т.е. финансирането се покрива от бюджета на общността, която предоставя материални средства. Средствата са изцяло управлявани от общността. Кметът е удостоверяващият служител, а счетоводителят събира таксите. Обслужващият персонал, отговарящ за поддръжката или охраняването на сграда са общински служители. Държавата плаща заплатите на преподавателите.

Директното общинско управление, както и липсата на финансова автономност не позволяват голяма гъвкавост на училища.

Коледжите и лицейте са местни обществени институции за образование, категория на публичните институции, контролирани от Министерството на националното образование, висшето образование и научните изследвания. Те са създадени според закона за децентрализация от 7 януари 1983 г. и 22 юли 1983 г. Както всички публични институции, коледжите и лицейте са юридически лица, които имат административна и финансова автономия, предоставена им от Указа от 30 август 1985 г. относно организирането на дейността им. Те също имат преподавателска и образователна автономия.

Според чл. R421-58 от Закона за образованието, бюджетът на колежите и лицейите включва "оперативен" раздел и „инвестиционен“ раздел. Той е изготвен в рамките на ограниченията на ресурсите на тези институции и се придържа към номенклатурата, определена от министъра, отговарящ за бюджета, министърът на вътрешните работи и на министъра, отговарящ за образованието и в съответствие с насоките, определени от съответните местни власти.

Тези средства включват:

1. Субсидии от съответните местни власти и държавата;
2. Всеки принос от субект на публичния сектор;
3. Частни ресурси, по-специално дарения и завещания, продажба на артикули, произведени в работилниците и др.

Разходите в „оперативния“ раздел са предназначени за преподаване и образователни дейности, отопление и осветление, оборудване и поддръжката на сградата, общите разходи, заведения за хранене и интернати и стипендии на ученици.

Образование в предучилищното, началното ниво и средно ниво (прогимназиални колежи и средно общо, техническо и професионално лицеи) е безплатно в държавните училища. Общините плащат за учебници в почти всички училища, а държавата осигурява безплатни учебници в колежите.

Що се отнася до частния сектор, частни образователни институции могат да получат публично финансиране в съответствие с условията, предвидени в закона. Училища, които имат сключен договор с държавата по силата на Закон № 59-1557/31.12.1959 г. (т.е. почти всички частни учебни заведения), държавата е отговорна за изплащането на заплатите на учителите, а социалните осигуровки и данъци внася работодателят, както и за разходи за първоначално и текущо обучение на учителите. В замяна тези училища трябва да следват учебна програма идентична с тази на обществените училища, да наемат учители на заплата съгласно закона и да подлежат на същите проверки като държавните училища. Департаментите и регионите, също допринасят за финансирането на средното образование.

В частните училища таксите се определят от всяко училище и могат значително да се различават. Таксите са много по-високи за частните училища, които не са под държавен контрол, тогава семействата плащат за заплатите на учителите, изграждане и поддръжка, експлоатационните разходи.

Източници

1. Особенности развития современной системы образования во Франции: Проблемы и способы их решения в современной школе, М. 2013г.
2. <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006071191&dateTexte=20190130>: Article L112-4; Article R421-58